

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР  
«Київський обласний інститут  
післядипломної освіти  
педагогічних кадрів»  
(протокол від 18.12.2024 р. №10)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський  
обласний інститут післядипломної  
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «18» грудня 2024 р. № 206

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА  
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ  
«НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА  
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»  
*для команд, методистів, педагогів-організаторів, культорганізаторів,  
керівників гуртків закладів позашкільної освіти***

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена з урахуванням вимог до професійної діяльності педагогічних працівників закладів позашкільної освіти відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III (зі змінами), Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 № 2834-IX, постанови КМУ від 20.08.2003 №1301 «Про вдосконалення системи організації роботи з виховання дітей та молоді в позашкільних навчальних закладах», інших нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти діяльності закладів позашкільної освіти, про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (від 21.08.2019 р. № 779), про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності (від 27.08.2010 № 796), про вдосконалення системи організації роботи з виховання дітей та молоді в позашкільних навчальних закладах (від 20.08.2008 № 993), про затвердження переліку позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету (від 17.08.2002 № 1133), про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад (від 06.05 2001 № 433, листа Міністерства освіти і науки України від 10.06.2022 року №1/6267-22 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.09.2009 №1494 «Про затвердження Плану заходів щодо підвищення рівня патріотичного виховання учнівської та студентської молоді шляхом проведення на постійній основі тематичних екскурсій з відвідуванням об'єктів культурної спадщини», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність педагогічного працівника та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Педагогічні працівники сучасних закладів позашкільної освіти мають бути готовими до виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі позашкільної освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу.

**Мета освітньої програми:** професійний розвиток відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей педагогічних працівників закладів позашкільної освіти (далі – ЗПО), необхідних для організації навчання, виховання та розвитку вихованців; підвищення професійної компетентності педагогічних працівників ЗПО з національно-патріотичного виховання здобувачів освіти; розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників ЗПО щодо ефективної взаємодії з партнерськими організаціями для посилення процесу формування української національної ідентичності в учнів і вихованців.

### **Основні завдання програми:**

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників закладів позашкільної освіти;
- поглибити й розширити знання з теорії і практики навчання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній системі освіти;
- удосконалити вміння керівників та педагогічних працівників закладів позашкільної освіти відповідно до основних напрямів державної політики, її європейського вектора розвитку;
- поглибити й розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін.

### **Загальні очікувані результати охоплюють:**

#### *Знання й розуміння:*

- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері позашкільної освіти;
- сутності Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності»;
- планування освітньої діяльності в закладі позашкільної освіти;
- сутності, складових та актуальних аспектів національно-патріотичного виховання в контексті сучасних суспільних викликів;
- знання шляхів ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

#### *Уміння:*

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- формувати у вихованців ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей;
- ефективно взаємодіяти й працювати в команді;
- використовувати потенціал партнерських організацій (їхні ресурси, досвід, експертизу) для збагачення освітнього процесу та підвищення його впливу на формування національної свідомості вихованців;
- готовність до інноваційної та проєктної діяльності у сфері національно-патріотичного виховання у співпраці з партнерськими організаціями.

#### *Диспозиції (цінності, ставлення):*

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, готовність стати на захист України, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток.

|                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Укладачі програми</b>                                                          | <b>Гаврилюк Валерій Юрійович</b> , викладач кафедри суспільно-гуманітарної освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Найменування програми</b>                                                      | Освітня програма підвищення кваліфікації «Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти»                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Мета програми</b>                                                              | Професійний розвиток відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей педагогічних працівників закладів позашкільної освіти (далі – ЗПО), необхідних для організації навчання, виховання та розвитку вихованців; підвищення професійної компетентності педагогічних працівників ЗПО з громадянського та патріотичного виховання здобувачів освіти; розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників ЗПО щодо ефективної взаємодії з партнерськими організаціями для посилення процесу формування української національної ідентичності у здобувачів освіти. |
| <b>Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника</b> | для команд, методистів, педагогів-організаторів, культорганізаторів, керівників гуртків закладів позашкільної освіти                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Обсяг програми</b>                                                 | 4 кредити ЄКТС / 120 год (72 години – аудиторні, 48 години – керована самостійна робота)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться</b>               | Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05, ЗК.06<br>Професійні компетентності:<br>А1 Прогностична (А1.1, А1.2, А1.3);<br>А2 Організаційна (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4);<br>А3 Оцінювально-аналітична (А3.1, А3.2);<br>Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.1, Б1.2);<br>Б2 Проєктувальна (Б2.1);<br>В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2);<br>В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3);<br>В3 Морально-етична (В3.1);<br>Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2). |
| <b>Форма підвищення кваліфікації</b>                                  | Очна                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації</b> | Свідоцтво про підвищення кваліфікації                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті</b>            | Сайт: <a href="https://www.kristti.com.ua/">https://www.kristti.com.ua/</a>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |

### ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

| № з/п                                                                                                       | Назва та зміст навчального модуля                                                                          | Всього годин | Аудиторні |          |           | Самостійна |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|-----------|----------|-----------|------------|
|                                                                                                             |                                                                                                            |              | Лекції    | Семінари | Практичні |            |
| Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття                                                                     |                                                                                                            | 4            | 4         | —        | —         | 6          |
| 1.1.                                                                                                        | Національна ідентичність в історичному вимірі                                                              | 2            | 2         | —        | —         |            |
| 1.2.                                                                                                        | Мова як чинник формування національної ідентичності українців                                              | 2            | 2         | —        | —         |            |
| Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти і суспільних викликів |                                                                                                            | 12           | 2         | —        | 10        | 12         |
| 2.1.                                                                                                        | Організація та зміст діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану і суспільних викликів | 2            | —         | —        | 2         |            |
| 2.2.                                                                                                        | Українське мистецтво у формуванні національної культури особистості                                        | 2            | —         | —        | 2         |            |
| 2.3.                                                                                                        | Формування національної свідомості та системи моральних цінностей учнів засобами народних символів України | 2            | 2         | —        | —         |            |
| 2.4.                                                                                                        | Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»                                             | 6            | —         | —        | 6         |            |

|                                                                                 |                                                                                                                          |           |   |   |           |           |
|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---|---|-----------|-----------|
| <b>Модуль III. Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді</b> |                                                                                                                          | <b>42</b> | – | – | <b>26</b> | <b>20</b> |
| <i><b>Інваріантна частина</b></i>                                               |                                                                                                                          | <b>28</b> | – | – | <b>28</b> |           |
| <i>Нормативно-правове забезпечення</i>                                          |                                                                                                                          | <b>2</b>  | – | – | <b>2</b>  |           |
| 3.1.                                                                            | Нормативно-правове та програмно-методичне забезпечення національно-патріотичного виховання                               | 2         | – | – | 2         |           |
| <i>Технології національно-патріотичного виховання</i>                           |                                                                                                                          | <b>10</b> | – | – | <b>10</b> |           |
| 3.2.                                                                            | Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти                                | 2         | – | – | 2         |           |
| 3.3.                                                                            | Тренінгові форми роботи з національно-патріотичного виховання учнівської молоді                                          | 4         | – | – | 4         |           |
| 3.4.                                                                            | Розвиток волонтерської діяльності у закладі освіти                                                                       | 4         | – | – | 4         |           |
| <i>Військово-патріотичне виховання</i>                                          |                                                                                                                          | <b>8</b>  | – | – | <b>8</b>  |           |
| 3.5.                                                                            | Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти: кращі практики освітян Київщини | 2         | – | – | 2         |           |
| 3.6.                                                                            | Козацько-лицарське виховання: історія, традиції, сучасність. Від козака – до героя-захисника                             | 4         | – | – | 4         |           |
| 3.7.                                                                            | Організація та зміст діяльності роїв / куренів гри «Джура» у закладі освіти                                              | 2         | – | – | 2         |           |
| <i>Народознавство та краєзнавство</i>                                           |                                                                                                                          | <b>8</b>  | – | – | <b>8</b>  |           |
| 3.8.                                                                            | Формування української національно-культурної ідентичності здобувачів позашкільної освіти                                | 4         | – | – | 4         |           |
| 3.9.                                                                            | Народознавчі та краєзнавчі дослідження дітей та учнівської молоді                                                        | 2         | – | – | 2         |           |
| 3.10.                                                                           | Роль музейної педагогіки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді                                         | 2         | – | – | 2         |           |
| <i>Мистецькі технології в патріотичному вихованні</i>                           |                                                                                                                          | <b>6</b>  | – | – | <b>6</b>  |           |
| 3.11.                                                                           | Патріотична пісня у духовно-моральному вихованні зростаючої особистості                                                  | 2         | – | – | 2         |           |
| 3.12.                                                                           | Формування національно-патріотичного світогляду учасників освітнього процесу засобами декоративно-прикладного мистецтва  | 2         | – | – | 2         |           |
| 3.13.                                                                           | Дитяча іграшка як засіб формування ціннісного ставлення до національної культури: виготовлення іграшки із сіна           | 2         | – | – | 2         |           |
| <i>Цифрові технології у патріотичному вихованні</i>                             |                                                                                                                          | <b>4</b>  | – | – | <b>4</b>  |           |
| 3.14.                                                                           | Цифрове освітнє середовище закладу освіти як засіб патріотичного виховання учнівської молоді                             | 4         | – | – | 4         |           |
| <i><b>Варіативна частина</b></i>                                                |                                                                                                                          | <b>14</b> | – | – | <b>16</b> |           |
| <i>Технології національно-патріотичного виховання</i>                           |                                                                                                                          | <b>4</b>  | – | – | <b>4</b>  |           |
| 3.15.                                                                           | Організація пошукової та науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти                                              | 4         | – | – | 4         |           |
| 3.16.                                                                           | Розвиток цінностей Української Хартії вільної людини                                                                     | 4         | – | – | 4         |           |
| <i>Громадянська освіта та виховання</i>                                         |                                                                                                                          | <b>4</b>  | – | – | <b>4</b>  |           |
| 3.17.                                                                           | Права людини та дитини: розуміння вертикалі                                                                              | 4         | – | – | 4         |           |
| 3.18.                                                                           | Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти                                                               | 4         | – | – | 4         |           |
| <i>Цифрові технології у патріотичному вихованні</i>                             |                                                                                                                          | <b>4</b>  | – | – | <b>4</b>  |           |

|                                                       |                                                                                                                |           |          |          |           |           |
|-------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|----------|----------|-----------|-----------|
| 3.19.                                                 | Технологія проектування та створення електронного портфоліо тренера з патріотичного виховання                  | 4         | –        | –        | 4         |           |
| <i>Мистецькі технології в патріотичному вихованні</i> |                                                                                                                | <b>4</b>  | –        | –        | 4         |           |
| 3.20.                                                 | Національно-патріотичне виховання засобами мистецької освіти                                                   |           |          |          |           |           |
| 3.21.                                                 | Технологія виготовлення української народної ляльки                                                            | 2         | –        | –        | 2         |           |
| <b>Спецкурс за вибором</b>                            |                                                                                                                | <b>6</b>  | –        | –        | 6         |           |
| <b>Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль</b>      |                                                                                                                | <b>8</b>  | <b>2</b> | <b>–</b> | <b>6</b>  | <b>10</b> |
| 4.1.                                                  | Настановче заняття. Вхідне діагностування                                                                      | 2         | 2        | –        | –         |           |
| 4.2.                                                  | Тематична дискусія «Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти» | 4         | –        | –        | 4         |           |
| 4.3.                                                  | Вихідне діагностування                                                                                         | 2         | –        | –        | 2         |           |
| <b>Усього: 120 годин</b>                              |                                                                                                                | <b>74</b> | <b>6</b> | <b>–</b> | <b>40</b> | <b>48</b> |

## **Модуль I. Філософія освіти XXI століття**

### **1.1. Національна ідентичність в історичному вимірі**

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропоновані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Регіональність у становленні української національної та громадянської ідентичності. Роль позашкільних заходів та позакласної роботи у формуванні національної та громадянської ідентичності. Пошукова та творча діяльність учнів/учениць у формуванні національної та патріотичної діяльності.

### **1.2. Мова як чинник формування національної ідентичності українців**

Поняття мовної ситуації та мовної політики. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та його ключові положення щодо використання державної мови у сфері освіти, культури, медіа та публічного управління. Визначення викликів сучасної мовної ситуації в Україні: двомовність, суржик, глобалізація.

Історичний розвиток української мови: від Київської Русі до незалежної України. Утиски та репресії щодо української мови у період імперій та радянської влади. Відродження мови як символу національної ідентичності в сучасній Україні.

Проблематика багатомовності: баланс між захистом прав мовних меншин і популяризацією державної мови. Роль освіти, медіа та позакласної роботи у зміцненні мовної культури. Регіональні особливості мовної ситуації в Україні. Методика та освітні заходи з популяризації української мови. Використання творчих і пошукових проєктів для формування позитивного ставлення до української мови та культури. Перспективи розвитку мовної політики України в контексті національної ідентичності.

## **Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти і суспільних викликів**

### **2.1. Організація та зміст освітньої діяльності гуртків в умовах воєнного стану і суспільних викликів**

Адаптація освітнього процесу до умов воєнного стану. Зміни у виховному процесі під час воєнного стану. Організація безпечних умов для навчання та виховання учасників гуртків. Роль освітніх гуртків у підтримці психологічного стану дітей та молоді. Організація занять гуртків з використанням технологій дистанційного та змішаного навчання. Розвиток військово-патріотичних цінностей учасників гуртків. Культурна та мистецька діяльність у

воєнний період. Організація театральних постановок, вистав, музичних заходів тощо в умовах воєнного стану. Розвиток художніх здібностей та креативного мислення через мистецькі гуртки. Організація гуртків з метою соціалізації та адаптації дітей-військових. Організація заходів з соціалізації та інтеграції учасників у відновлене суспільство.

## **2.2. Українське мистецтво у формуванні національної культури особистості**

Вплив мистецтва на особистість. Українське мистецтво у формуванні та розвитку національної свідомості та цінностей особистості в контексті української культури. Самовираження та саморозвиток у міжкультурному діалозі.

## **2.3. Формування національної свідомості та системи моральних цінностей учнів засобами народних символів України**

Активізувати слухачів на витоки національної культури, історичного надбання, українські народні символи та обереги, українську ментальність та ідентичність. Розвивати пізнавальні інтереси, виховувати почуття національної гідності, любові до усної народної творчості, вироблені народом моральні цінності.

### *Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»*

Поняття безпечного і здорового освітнього середовища. Причини недостатнього рівня розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в закладах дошкільної освіти. Цілі, завдання, очікувані результати реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища. Умови розбудови безпечного і здорового освітнього середовища. Підходи до реагування на наслідки надзвичайних ситуацій. Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення у дітей різних вікових категорій. Психологічні техніки відновлення ресурсного стану педагогів та дітей в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самодопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в дітей. Ментальне здоров'я та психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем ментального здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життестійкість». Опановування прийомами, які сприяють управлінню стресом та відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях.

## **Модуль III. Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді**

### ***Інваріантна частина***

#### *Нормативно-правове забезпечення*

### **3.1. Нормативно-правове та програмно-методичне забезпечення національно-патріотичного виховання**

Суть, мета та основні завдання системи позашкільної освіти держави. Структура та основні напрями позашкільної освіти. Перспективи розвитку позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Правовий аналіз базових нормативних документів (законів, наказів, концепцій та програм), що регламентують освітню діяльність ЗПО: Закон України «Про освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», проєкт Концепції позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

Основні документи щодо формування національно-культурної ідентичності та національно-патріотичного виховання: Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 № 2834-IX; Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 рр.. (постанова КМУ від 30.07.2024 № 864); Державна цільова соціальна програма з утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2028 року (постанова КМУ від 30.07.2024 № 864); Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 19.09.2019 № 113-IX; «Деякі питання дитячо-юнацького військово-патріотичного виховання» (постанова КМУ від 17.10.2018 № 845); План заходів з відзначення подвигів ветеранів війни, проявлених під час захисту суверенітету,

територіальної цілісності та недоторканності України на період 2023-2026 рр.. (розпорядження КМУ 30.03.2023 № 269-р).

Типові навчальні плани гуртків, ТО ЗПО та їх врахування при організації освітньої діяльності. Основні вимоги до змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти. Особливості розробки авторських навчальних програм.

*Технології національно-патріотичного виховання*

### **3.2. Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти**

Основні нормативні документи з організації національно-патріотичного виховання у закладі освіти. Концепція національно-патріотичного виховання. Інноваційні форми національно-патріотичного виховання у закладі освіти. Організація освітнього процесу та взаємодії учасників освітнього процесу на засадах відкритості та толерантності, базуючись на національних традиціях, етнічних звичаях українського народу і враховуючи культурні аспекти і принципи міжкультурного спілкування.

### **3.3. Тренінгові форми роботи для організації національно-патріотичного виховання учнів**

Поняття – національно-патріотичне виховання дітей та молоді, військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»), команда, командотворення, розвиток команди, взаєморозуміння, взаємодопомога, взаємодія. Основні принципи командної роботи і стадії її творення (за моделлю Дрекслера-Сіббета). Розвиток навичок спілкування в колективі; розвиток єдності, групової ідентифікації учнів; розвиток здатності ефективно взаємодіяти в командах та приймати рішення у непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій. Технології ігрового навчання. Гра як метод навчання і виховання. Умови ефективності застосування ігор.

### **3.4. Розвиток волонтерської діяльності у закладі освіти**

Волонтерство як важлива складова сучасного суспільства. Основні принципи волонтерства, на яких базується волонтерська діяльність. Цінності волонтерів: які цінності спонукають людей до волонтерства; як ці цінності впливають на їхню мотивацію та ефективність. Стереотипи про волонтерство: розвінчування поширених.

Безпекові правила у волонтерстві. Можливості залучення у волонтерство. Безпека волонтерів: основні загрози для безпеки волонтерів під час виконання різних видів діяльності; правила безпечної поведінки під час волонтерських заходів; необхідність медичної підготовки та надання першої допомоги; психологічна безпека волонтерів; страхування волонтерів. Залучення у волонтерство: мотивація до волонтерської діяльності; канали залучення волонтерів; створення сприятливого середовища для роботи волонтерів.

*Військово-патріотичне виховання*

### **3.5. Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти: кращі практики освітян Київщини**

Мета, завдання та зміст військово-патріотичного виховання дітей і учнівської молоді засобами позашкільної освіти. Структура військово-патріотичного виховання в системі освіти. Інтеграція шкільного, позаурочного та позашкільного компонентів військово-патріотичного виховання. Військово-патріотичне самовиховання.

Основні форми і методи військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Формування патріотизму та виховання морально-психологічних якостей захисника України. Вивчення історії й традицій українських військових формувань. Удосконалення фізичного розвитку, підготовки до військової служби у Збройних Силах та інших військових формуваннях України. Популяризація військово-прикладних видів спорту і проведення комбінованих військово-спортивних естафет. Урочисте відзначення (вшанування) впродовж навчального року державних і народних свят, пам'ятних дат, що пов'язані з українською військовою історією та її визначними діячами. Мотивація до усвідомленого вибору військових професій учнівською молоддю. Соціальне партнерство у військово-патріотичному вихованні учнівської молоді.



Організація та зміст діяльності центрів патріотичного (військово-патріотичного) виховання як профільних закладів позашкільної освіти. Кращі виховні практики Центру військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки Білоцерківського навчально-виховного об'єднання «Звитяга».

Освітня діяльність військово-патріотичних (військово-спортивних) гуртків і клубів. Кращі виховні практики військово-патріотичного спортивно-туристичного клубу «Боривітер» (м. Бориспіль), військово-патріотичного клубу «Ратоборець» (м. Бориспіль), історико-краєзнавчого клубу «Легіон» (Вишгородський р-н), молодіжного військово-патріотичного спортивного клубу «Каскад» (м. Фастів), військово-патріотичного туристсько-краєзнавчого клубу «Лицарська звитяга» (м. Біла Церква), гуртка «Козацька школа» та Яготинської паланки Українського дитячо-юнацького товариства «Січ» (Яготинський р-н).

Організація та проведення військово-патріотичних (військово-спортивних) ігор. Організація та проведення військово-патріотичних (військово-спортивних) таборувань і вишколів.

### **3.6. Козацько-лицарське виховання: історія, традиції, сучасність. Від козака – до героя-захисника**

Роль та історичне значення українського козацтва. Історичні витoki козацької педагогіки. Мета, завдання та зміст козацького виховання. Класифікація сучасних методів козацького виховання. Організація та зміст освітньої діяльності гуртків козацько-лицарського виховання («Джура», «Козацька школа», «Лицарська звитяга» тощо). Поглиблене вивчення матеріальної та духовної культури, військового мистецтва й мілітарної історії українського козацтва. Розвиток традицій козацького самоврядування. Організація та проведення військово-патріотичних ігор, фестивалів, вишколів. Відродження та популяризація козацьких традицій тіловиховання, раціонального харчування та рухової активності. Вивчення та відтворення козацьких мистецьких традицій. Навчальні екскурсії до об'єктів історичної та культурної спадщини українського козацтва. Програмно-методичне та дидактичне забезпечення освітньої діяльності гуртків, творчих об'єднань козацького виховання. Гра «Сокіл» («Джура»): історія, ідейні основи та виховний ідеал. Нормативно-правова база гри. Організаційні засади та структура гри «Сокіл» («Джура»). Алгоритм створення первинних осередків гри (роїв), учнівського козацького самоврядування та зміст їхньої освітньої діяльності. Сходина, тренування, ігри, ватри, походи, змагання та інше. Особливості польових форм виховної роботи гри. Козацьке таборування. Функціональна підготовка виховників і козацької старшини. Організація та проведення змагань гри «Сокіл» («Джура»). Віртуальна подорож на Запорозьку Січ. Гра-вікторина «Від звичаїв козацьких – до знань і вмінь солдатських». Інтерактивна гра «Посвята у козаки».

### **3.7. Організація та зміст діяльності роїв / куренів гри «Джура» в закладі освіти**

Організаційна структура гри «Джура». Рої та курені як основа гри. Алгоритм створення куреня у закладі освіти, технології трансформації роїв у курінь. Відзнаки куреня / рою: назва, покровитель (патрон), знамено, відзначка (емблема), гасло (клич). Книга звитяг та сторінка (блог) в Інтернеті. Головні обов'язки і Обітниця учасника гри. Кодекс лицарської честі. Зміст освітньої і виховної діяльності: збірки (сходина), гутірки, майстерки, добрі справи, вишколи роєвих тощо.

### *Народознавство та краєзнавство*

### **3.8. Формування національно-культурної ідентичності здобувачів освіти позашкільної освіти засобами українського народознавства**

Українське народознавство як засіб національно-патріотичного виховання та формування національно-культурної ідентичності здобувачів освіти. Загальна класифікація народознавчих дисциплін: етнологія, фольклористика, історичне та літературне краєзнавство, мистецтвознавство тощо. Історія народознавчих досліджень в Україні та на Київщині. Видатні дослідники-народознавці Київщини (П. Лебединцев, Л. Похилевич, М. Чубинський). Провідні етнографічні музеї України та Київщини (Національний музей народної архітектури та побуту

України, Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара»). Матеріальна та духовна культура українського народу й рідного краю у виховній системі закладу освіти. Народні свята, звичаї і традиції, мистецькі скарби, фольклорні твори. Історична реконструкція календарних (Зелені свята, Івана Купала, Катерини, Андрія, Різдво, Василя, Йордан), сімейно-побутових (народини, сватання, дівич-вечір, проводи до війська), трудових (косовиця, жнива) обрядів і типових фольклорних текстів, що їх супроводжують. Відтворення дитячих ігрових форм дозвілля (закликання весни, зустріч птахів, закликання дощу, дитячі новорічно-різдвяні віншування). Репрезентація в театральних формах звичаїв молодіжних зібрань і молодіжного дозвілля («вулиць», вечорниць, досвіток).

### **3.9. Народознавчі та краєзнавчі дослідження дітей та учнівської молоді**

Народознавчі дослідження учнівської молоді в системі Малої академії наук України. Обласні фольклорно-етнографічні фестивалі «З народного джерела» та «Дитинства пісня Великодня». Обласний зліт юних краєзнавців, інші дослідницькі проекти для юних народознавців і краєзнавців.

Особливості учнівської науково-дослідницької діяльності. Відмінності учнівського дослідження від наукового дослідження. Порівняння дослідницької і проектної діяльності. Пошукова наукова діяльність. Специфіка роботи з керівником і самостійний пошук. Типи учнівських робіт (реферативні, описові, пошукові, експериментальні тощо). Види дослідницьких наукових робіт: реферат, навчально-дослідницька робота учня, науково-дослідницька робота учня, курсова, дипломна, дисертація.

Наукове дослідження, його мета і специфіка. Відомості про загальну схему наукового дослідження. Постановка проблеми. Вибір теми дослідження. Обґрунтування актуальності науково-дослідницької роботи. Мета і завдання дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Вибір методу. Пошук можливих розв'язків проблеми. Формулювання гіпотези. Проведення дослідження. Інтерпретація результатів. Оформлення науково-дослідницької роботи. Підготовка до захисту.

### **3.10. Роль музейної педагогіки в національно-патріотичному вихованні учнівської молоді**

У сучасному освітньому просторі з'являється багато нових форм і методів організації навчальних занять до яких залучаються музеї. Методика проведення таких занять ґрунтується на засадах музейної педагогіки. Сучасна музейна педагогіка в Україні розвивається на основі музейної комунікації, збагачення її змісту, упровадження нових методик, спрямування на формування світогляду, творчих здібностей особистості засобами особливого впливу, виховання громадянсько-патріотичної позиції учнівської молоді.

#### *Мистецькі технології в патріотичному вихованні*

### **3.11. Патріотична пісня у духовно-моральному вихованні зростаючої особистості**

Мета, завдання, концепція та основні напрямки національно-патріотичного виховання. Засоби реалізації завдань національно-патріотичного виховання в позашкільній діяльності. Обмін досвідом.

### **3.12. Формування національно-патріотичного світогляду учасників освітнього процесу засобами декоративно-прикладного мистецтва**

Роль культури та мистецтва у формуванні національної ідентичності. Декоративно-прикладне мистецтво як важливий елемент культурного коду. Традиційні види ДПМ та їх значення. Символіка та орнаментика в ДПМ. Сучасне використання традицій ДПМ. Значення збереження та популяризації ДПМ.

### **3.13. Дитяча іграшка як засіб формування ціннісного ставлення до національної культури: виготовлення іграшки із сіна**

Роль іграшки в культурно-історичній традиції українців. Захисна та продукуюча роль народної іграшки. Дитяча іграшка як засіб формування ціннісного ставлення до національної культури. Іграшка як засіб художньо-творчої самореалізації та духовного самовдосконалення

дитини. Технологічні особливості виготовлення народної іграшки з природніх матеріалів. Виготовлення іграшки із сіна.

#### *Цифрові технології у патріотичному вихованні*

### **3.14. Цифрове освітнє середовище закладу освіти як засіб патріотичного виховання учнівської молоді**

Зміст поняття, мета та завдання цифрового освітнього середовища ЗО. Функції, основні принципи проектування та створення ЦОС як засобу НПВ. Змістова, організаційна та технологічна складові ЦОС. Вебсайт / портал ЗПО як базовий компонент ЦПО. Віртуальний методичний кабінет та мережеві методичні об'єднання педпрацівників ЗПО. Цифрові портфоліо керівників, педагогічних працівників і вихованців ЗПО. Алгоритм проектування та створення цифрового портфоліо. Дистанційні навчальні курси або їх елементи як форма організації і реалізації освітньої діяльності та самоосвіти вихованців. Особливості використання вебсервісів для ведення блогів (Blogger), зберігання медіафайлів (GoogleDrive, OneDrive, Flickr, Photobucket, YouTube, SlideShare), створення інфографіки (Canva, Creately, Visual.ly, Vizualize.me) і ментальних карт (Freemind, MindNote, Coogle).

#### *Варіативна частина*

#### *Технології національно-патріотичного виховання*

### **3.15. Організація пошукової та науково-дослідницької діяльності здобувачів освіти**

Особливості учнівської науково-дослідницької діяльності. Мала академія наук України: мета, завдання, зміст діяльності. Нормативно-правова база освітньої діяльності МАН. Організація та зміст науково-дослідницької діяльності учнів у системі Малої академії наук. Конкурс-захист робіт учнів-членів МАН. Наукове дослідження, його мета і специфіка. Відомості про загальну схему наукового дослідження. Постановка проблеми. Вибір теми дослідження. Обґрунтування актуальності науково-дослідницької роботи. Мета і завдання дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Проведення дослідження. Інтерпретація результатів. Оформлення науково-дослідницької роботи. Підготовка проєкту до захисту. Особливості постерного захисту та учнівської конференції.

### **3.16. Розвиток цінностей Української Хартії вільної людини**

Аналіз основних аспектів змісту програми УХВЛ. Важливість вивчення системи цінностей Хартії в НУШ. Сучасні підходи до виховання та розвитку пріоритетних рис національно-патріотичної культури як важливого чинника громадянського становлення. Ознайомлення з інтерактивними методами розвитку цінностей: «Бути вільною людиною», «Бути відкритим суспільством», «Бути лідером».

#### *Громадянська освіта та виховання*

### **3.17. Права людини та дитини: розуміння вертикалі**

Ідея сучасної концепції прав людини. Людська гідність, як головна цінність. Роль школи у здійсненні освіти з прав людини. Хартія з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини. Права людини та дитини в школі. Навчання «про», «через», «для» прав людини. Культура прав людини.

### **3.18. Цінності для розвитку культури демократії в закладі освіти**

Міжнародні та національні документи з прав людини та дитини: Загальна декларація прав людини, Конвенція про права дитини, Конституція України.

Принципи права людини та дитини: універсальність, невід'ємність, взаємозалежність, недискримінація, найкраще забезпечення інтересів дитини. Застосування знань про права людини та дитини у педагогічній діяльності: навчання, виховання, захист дітей від насильства та дискримінації, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища. Визначення сутності ключових понять демократії: права людини, людська гідність, свобода, відповідальність, рівність, демократична участь, партнерство, верховенство права, повага до різноманіття. Реалізація цінностей в освітньому середовищі.

### *Цифрові технології у патріотичному вихованні*

#### **3.19. Технологія проектування та створення електронного портфоліо тренера з патріотичного виховання**

Особливості використання цифрових сервісів і застосунків для створення навчальних інтерактивних вправ та дидактичних матеріалів. Штучний інтелект в освітній діяльності. Платформа-конструктор дидактичних ігор Kahoot. Генератори QR-кодів як засоби створення навчальних інтерактивних вправ та освітнього контенту. Багатофункціональна платформа для створення графічних матеріалів Canva. Створення та презентація освітнього контенту за допомогою цифрового застосунку Kahoot.

### *Мистецькі технології в патріотичному вихованні*

#### **3.20. Національно-патріотичне виховання засобами мистецької освіти**

Теоретичний і практичний досвід використання мистецтва у розвитку особистості здобувача освіти. Методичні підходи до формування рис громадянина-патріота учня та педагога засобами мистецької освіти. Вплив предметів мистецького спрямування на виховання висококультурної особистості.

#### **3.21. Технологія виготовлення української народної ляльки**

Етнокультурні традиції створення ляльки-мотанки в Україні. Типологія мотанки: обрядові, захисні, ігрові. Основні функції народної ляльки: інформаційна, мотиваційно-стимулююча, сенсорна, евристична, культурологічна, навчальна, розвиваюча, виховна. Технологія виготовлення української народної ляльки-мотанки.

### *Спецкурс за вибором*

#### **Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль**

#### **Тематична дискусія «Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді засобами позашкільної освіти»**

Ця тематична дискусія має на меті обмін досвідом та кращими практиками між учасниками дискусії, сприяти пошуку нових підходів та зміцнити співпрацю для досягнення спільної мети – формування свідомих, патріотично налаштованих громадян України з глибоким розумінням своєї національної ідентичності.

Обговорення питань: які унікальні можливості надає позашкільна освіта для формування української національної ідентичності?

#### **Питання для самостійного опрацювання**

1. Нормативно-правове та програмно-методичне забезпечення національно-патріотичного виховання.
2. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».
3. Вплив російсько-української війни на формування національної ідентичності українців.
4. Українське народознавство як засіб національно-патріотичного виховання.
5. Матеріальна та духовна культура українського народу й рідного краю у виховній системі закладу освіти.
6. Народні свята, звичаї і традиції, мистецькі скарби, фольклорні твори.
7. Історична реконструкція календарних (Зелені свята, Івана Купала, Катерини, Андрія, Різдво, Василя, Йордан), сімейно-побутових (народини, сватання, дівич-вечір, проводи до війська), трудових (косовиця, жнива) обрядів і типових фольклорних текстів, що їх супроводжують.
8. Відтворення дитячих ігрових форм дозвілля (закликання весни, зустріч птахів, закликання дощу, дитячі новорічно-різдвяні віншування).

9. Репрезентація в театральних формах звичаїв молодіжних зібрань і молодіжного дозвілля («вулиць», вечорниць, досвіток).
10. Козацько-лицарське виховання: історія, традиції, сучасність.
11. Виховний метод гри «Джура». Роль і діяльність виховника рою.
12. Зміст діяльності роїв / куренів гри «Джура»: щотижневі збірки, сходини; вишколи ройових та їх заступників; таборування.
13. Правила та умови проведення змагань і конкурсів гри «Джура» для учасників середньої та старшої вікових груп.
14. Тренінгові форми роботи для організації національно-патріотичного виховання.
15. Волонтерство як важлива складова сучасного суспільства.
16. Цінності волонтерів: які цінності спонукають людей до волонтерства; як ці цінності впливають на їхню мотивацію та ефективність.
17. Залучення у волонтерство, мотивація до волонтерської діяльності.
18. Роль громадянського суспільства у формуванні обороноздатності і національної єдності

### **Список використаних та рекомендованих джерел**

1. Виховні засади утвердження української національної ідентичності: методичний посібник / [Журба К. О., Бех І. Д., Канішевська Л. В., Корнієнко А. В., Малиношевський Р. В., Рейпольська О. Д.]. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 124 с.
2. Військово-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в системі освіти України: стратегічні напрями / за ред. І. Д. Бека, Р. В. Малиношевського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 32 с.
3. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»). Організація роботи в школі, районі (місті): методичний посібник. Київ, 2014. 168 с.
4. Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура»). Підготовка рою до участі у фінальних етапах гри (районних, обласних, всеукраїнському): методичні рекомендації. Київ, 2016. 53 с.
5. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» від 13.12.2022 р. № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 01.12.2024).
6. Козацька педагогіка і навчально-виховний процес у закладах освіти / укл. В. Є. Берека, І. К. Гіджеліцький, Н. М. Орловська. Кам'янець-Под.: Вид. Зволейко Д., 2018. 472 с.
7. Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка: монографія / [К. О. Журба, І. Д. Бех, О. М. Докукіна, С. В. Федоренко, І. М. Шкільна]. Київ: 2019. 150 с.
8. Особистісно орієнтовані технології національно-патріотичного виховання учнівської молоді в громадських об'єднаннях: метод. посіб. [Т. К. Окушко, Ж. В. Петрович, В. І. Кириченко, О. В. Пашенко, Л. М. Сокол, Н. В. Харченко; наук. ред. Т. К. Окушко]. Київ–Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. 198 с.
9. Система патріотичного виховання дітей і молоді «Джура»: методичні рекомендації по козацько-лицарському вихованню у навчальних закладах / упоряд. А. Грива. Київ, 2011. 114 с.
10. Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skshvalennia-strategii-utverdzhenniaukrainskoi-na-a1322> (дата звернення 01.12.2024).
11. Утвердження української національної та громадянської ідентичності: монографія / К. Журба, І. Бех, С. Бойко, В. Євтушок, С. Гаряча, Л. Канішевська та інші; за заг. ред. К. Журба, О. Рейпольська. Київ: «Компрінт», 2024. 232 с.
12. Формування в учнів основної школи національно-культурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів: посібник / [І. Д. Бех, О. М. Докукіна, С. Д. Федоренко, І. М. Шкільна, К. О. Журба]. Київ, 2019. 114 с.